

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙ-
ΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝΚΑΘΙΕΡΤΗΣ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΟΓΔΩΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1955

Ε.Π. Δ.Τ.Π.Ε. Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Τὸ βράδυ τῆς 17ης Νοεμβρίου ὁ Δῆμος Ἀθηναίων ἐγκαινίασε τὸν κύκλο τῶν πνευματικῶν του συγκεντρώσεων μετ' ὀμιλίαν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Κ. Ἀμάντου. Καλύτερη ἀρχὴ δὲν μποροῦσε νὰ γίνει. Ὅχι μόνο γιατί θέμα τῆς ὀμιλίας ἦταν ἡ σημερινὴ μεγάλη ὑπόθεση τοῦ ἔθνους, — «Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Κύπρου», — ἀλλὰ καὶ γιατί ὁ ὀμιλητὴς ἔχει κύρος ἀναμφισβήτητο. Τὴν ὀμιλίαν τοῦ κ. Κ. Ἀμάντου, πού ἀκολουθεῖ, τὴν ἐπρολόγισε ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Πανσανίας Κατσώτας.

Η "ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ.

Ἡ Κύπρος, ἡ μεγαλυτέρα τῶν νήσων τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου, εὐρίσκεται πλησίον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Συρίας, πολὺ μακρὰν δὲ σχετικῶς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἀσιατικοὶ λαοί, οἱ Ἀσσύριοι, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Πέρσαι τὴν κατέλαβαν διὰ νὰ ἐκμεταλλεῦθουν τὰ μεταλλεῖα τῆς, πρὸ πάντων τὸν χαλκὸν καὶ τὴν ξυλείαν τῆς. Οἱ Πέρσαι κατεσκεύαζαν στόλους ἀπὸ τὴν ξυλείαν τῆς Κύπρου. Ἐνῶ ὁμοίως εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν Ἀσιατῶν κατακτητῶν, ἀπέβλεπε πάντοτε πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐδέχθη τὰ φῶτα τοῦ πολιτισμοῦ. Οἱ Ἀσιᾶται δὲν εἶχαν νὰ δώσουν τίποτε τότε, ὅπως δὲν εἶχαν νὰ δώσουν ἄλλοι Ἀσιᾶται κατὰ τὸν μεσαῖωνα, οἱ Ἀραβες, καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους οἱ Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι μόνον σφαγὰς καὶ καταστροφὰς ἐπροκάλεσαν εἰς τὴν Ἑγγύς Ἀνατολήν καὶ οἱ ὁποῖοι καὶ σήμερα ἀκόμη ὄνειρεύονται κατακτήσεις, ὅπως παλαιότερα.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι πού κατέλαβαν τὴν Κύπρον, δὲν ἔσφαξαν μὲν καὶ δὲν κατέστρεψαν, ὅπως οἱ Τοῦρκοι, ἀλλὰ δὲν ὠφέλησαν, διότι καὶ οἱ καλύτεροι κατακτηταί, ὡς ξένοι εἶναι ἄστοργοι καὶ ἀδιάφοροι. Οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Γάλλοι, οἱ Βενετοί, οἱ Ἀγγλοὶ δὲν ἔσφαξαν, ἐξεμεταλλεύθησαν μόνον τὸν τόπον οικονομικῶς καὶ ἀφῆκαν ὀλίγα ἔργα τέχνης ἢ κοινῆς ὠφελείας, δρόμους, ὑδραγωγεῖα κτλ.

Περὶ ἕως εἶναι ἡ διαφορὰ μεταξὺ Ἀσιατῶν καὶ Εὐρωπαίων κατακτητῶν. Ὅλοι οἱ Ἀσιᾶται, προπάντων δὲ οἱ Τοῦρκοι ἐπολέμησαν γενναίως διὰ νὰ καταλάβουν τὴν Κύπρον. Ὅλοι οἱ Εὐρωπαῖοι κατακτηταί, Ῥωμαῖοι, Γάλλοι, Βενετοί, Ἀγγλοὶ κατέλαβαν τὴν Κύπρον μετὰ πανουργίας μέσσω, μετὰ τὴν ἀπάτην, μετὰ χρήματα.

Κανένας ἀπὸ τοὺς κατακτητὰς δὲν ἠδυνήθη νὰ γίνῃ μόνιμος κάτοικος τῆς Κύ-

πρου, διότι ἐξεμεταλλεύετο, κατέστρεφε, δὲν εἶχε στοργὴν διὰ τὸν πληθυσμόν, δὲν ἐπεζήτη τὴν εὐτυχίαν του. Δι' αὐτὸ ἔφυγαν ὄλοι καὶ δὲν ὑπάρχει καμμία ἀμφιβολία ὅτι γρήγορα θὰ φύγῃ καὶ ὁ τελευταῖος κατακτητὴς, ὁ Ἀγγλος.

Ἐπέρασαν λοιπὸν τόσοι κατακτηταὶ ἀπὸ τὴν Κύπρον καὶ ἔβλαψαν αὐτὴν ἄλλος περισσότερον ἄλλος ὀλιγώτερον, καὶ ὁμοίως δὲν ἠμπόρεσαν νὰ μεταβάλουν οὐδέ κατ' ἐλάχιστον τὸν ἐθνολογικὸν χαρακτήρα τῆς νήσου. Ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Συρίαν ἦλθαν κάτοικοι εἰς τὴν Κύπρον τὴν τετάρτην χιλιετηρίδα π. Χ., τὴν λεγομένην νεολιθικὴν ἐποχὴν, ἐνῶ οἱ Ἕλληνες ἦλθαν τὴν δεκάτην πέμπτην ἑκατονταετηρίδα π. Χ. περὶ τὸ 1450 π. Χ. καὶ παραμένουν ἀκμαῖοι καὶ θαλεροὶ μέχρι σήμερον. Αὐτοὶ ἐπρόκειτο καὶ τοὺς παλαιότερους κατοίκους νὰ ἀφομοιώσουν καὶ ἄλλος πού ἦλθαν ὕστερα. Φαίνεται πὼς ἤρχοντο ἐπὶ αἰῶνας πολλοὶ Ἕλληνες, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ἀριθμοῦ ἔχει σημασίαν διὰ τὴν Κύπρον ἡ πνευματικὴ ὑπεροχὴ, ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς.

Ἰσχυρίζομαι καὶ παρακαλῶ νὰ μὴ θεωρηθῇ παράξενος ὁ ἰσχυρισμὸς μου ὅτι ὁ Ὅμηρος συνετέλεσεν εἰς τὸν ταχύτερον ἐξελληνισμόν τῆς Κύπρου. Ὅπως δὲν εἶναι παράξενος ὁ ἰσχυρισμὸς μεγάλων σοφῶν ὅτι ὁ Ὅμηρος διεμόρφωσε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ τοῦ ἔδωκε τὴν κατεύθυνσιν τῆς πνευματικῆς ὑπεροχῆς, ἔτσι δὲν εἶναι παράξενος καὶ ὁ ἰδικός μου ἰσχυρισμὸς ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐβοήθησε καὶ ἐστερέωσε τὸν Ἑλληνισμόν τῆς Κύπρου. Ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου διεδόθη καὶ τὸ ὄνομα Κύπρος — προηγουμένως ἡ νῆσος ἔφερε ἄλλα ὀνόματα — καὶ ὁ Ὅμηρος ὁδηγεῖ ἥρωας τῆς Τροίας εἰς τὴν Κύπρον, ὅπου κτίζουν πόλεις. Τὸν Ὅμηρον ἐμιμήθησαν Κύπριοι ποιηταί, τὸν ἠγάπησαν τόσο ὥστε ἐδημιουργήθη ἡ παράδοσις ὅτι ὁ Ὅμηρος ἦτο

Κύπριος, ὅτι ἡ κόρη του ἡ Ἀρσιφὼνη ἐπῆρε σύζυγον τὸν ποιητὴν τῶν Κυπρίων ἐπῶν Στασίνον. Αὐτὸς δὲ μῦθος μᾶς βοηθεῖ νὰ ἐννοήσωμεν πῶς ἀνεπτύχθη τόση μυθολογία διὰ νὰ συνδέσῃ τὴν Κύπρον μετὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ἔτσι αἱ πόλεις ἀναζητοῦν Ἑλληνας ἥρωας ὡς οἰκιστάς. Ἡ πόλις Κούριον ἐπίστευεν ὅτι ἦτο ἀποικία τῶν Ἀργείων. Ἀφιερώματα ἐστέλλοντο εἰς ναοὺς θεῶν τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος, πρὸ παντῶν τῆς Ἀρκαδίας. Αὐτὸς δὲ Σόλων ἐπιστεύθη ὡς ἰδρυτῆς καὶ ὀργανωτῆς τῆς πόλεως Σόλων τῆς Κύπρου.

Μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φιλελληνικῆς, ὡς εἴπωμεν, φιλολογίας ἐξελληνίσθησαν καὶ οἱ θεοὶ ποὺ ἦλθαν ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν. Καὶ δὲν ἐξελληνίζονται μόνον κατ' ὄνομα ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ περιεχόμενον. Ἡ ὠμὴ Ἀστάρτη τῆς Ἀνατολῆς μετονομάζεται Ἀφροδίτη καὶ μεταβάλλεται εἰς ὠραίαν καὶ ἀγαπητὴν θεάν.

Ἡ ὁμηρικὴ λοιπὸν ποίησις, ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς δημιουργεῖ συνεχῶς μύθους καὶ θρύλους διὰ νὰ συνδέσῃ κατὰ μυρίους τρόπους τὴν Κύπρον μετὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐνῶ ἡ Ἀνατολή, ἂν καὶ γειτονικὴ, ἀπομακρύνεται ὁλοῦν ἀπὸ τὴν πνευματικὴν σφαῖραν τῆς Κύπρου.

Οἱ Πέρσαι κατέλαβαν τὴν Κύπρον τὸ 525 π.Χ. ἀλλ' ὀλίγα ἔτη ἀργότερα μόλις ἤρχισεν ἡ ἰωνικὴ ἐπανάστασις εἰς τὸ Αἴγαῖον, ἡ ὁποία εὗρσκει ἀπήχησιν εἰς τὴν Κύπρον. Γενναῖος ἀρχηγός, ὁ Ὀνήσιλος καταλαμβάνει τὸν θρόνον τῆς Σαλαμῖνος καὶ ἀναλαμβάνει τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Περσῶν, τοὺς ὁποίους ὁμοῦς ἐβοήθουν καὶ ὅσοι Φοίνικες εὗρσκοντο εἰς τὴν Κύπρον. Ἔτσι ὁ Ὀνήσιλος φονεύεται ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Πέρσας. Ἐδῶκεν ὁμοῦς παράδειγμα ἡρωϊσμοῦ, ἐδημιούργησε παράδοσιν. Ὁ Ὀνήσιλος εἶναι διὰ τὴν Κύπρον ὁ πρῶτος ἡρωϊκὸς ἡγέτης, ὁ πρῶτος κήρυξ τῆς ἐλευθερίας. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴν ἐνεπνεύσθῃ ἀπὸ τὴν ὁμηρικὴν ποίησιν ὁ Ὀνήσιλος. Καὶ ἀπέτυχεν μὲν ἡ πρώτη προσπάθεια τοῦ ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν Κύπρον, ἀλλ' ἐπέτυχεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Πέρσαι ἐνίκηθησαν παντοῦ, εἰς τὸν Μαραθῶνα, εἰς τὴν Σαλαμίνα, εἰς τὰς Πλαταιὰς καὶ φεύγουν. Οἱ Ἕλληνες, εἰδικώτερον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπιδιώκουν νὰ ἐλευθερώσουν ἑλληνικὰς πόλεις εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Κύπρον, καὶ πρὸς τοῦτο ἐστάλη ὁ στρατηγὸς Πausanίας καὶ ὁ Κίμων εἰς τὴν Κύπρον. Βλέπετε τὴν ἀλληλεγγύην Ἑλλάδος καὶ Κύπρου. Αἱ ἐπιτυχίαι τῶν στρατηγῶν τούτων ἐκλόνησαν τὴν Περσικὴν ἐξουσίαν, ὁ θάνατος ὁμοῦς τοῦ Κίμωνος ἠμπόδισε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κύπρου.

Ἀλλὰ τώρα ἐμφανίζεται εἰς τὴν Κύ-

προν μεγάλη προσωπικότης, πολιτικὸς πανελληνίου ἀξίας, ὁ βασιλεὺς τῆς Σαλαμῖνος Εὐαγόρας, ὁ ὁποῖος ἐπιδιώκει τὴν συνεργασίαν μετὰ τοὺς Ἀθηναίους καὶ συνεργάζεται μετὰ τὸν στρατηγὸν Κόνωνα καὶ κατὰ τῶν Περσῶν καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Ἰσοκράτης ἔγραψε τὸ ἐγκώμιον τοῦ μεγάλου Κυπρίου πολιτικοῦ, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐτίμησαν μετὰ ἀνδριάντας συγχρόνως καὶ τοὺς δύο στρατηγοὺς, τὸν Κόνωνα καὶ τὸν Εὐαγόραν. Τόσον στενῶς συνεδέθη τότε ἡ Κύπρος μετὰ τὴν παλαιὰν Ἑλλάδα. Τώρα πλέον ἡ Περσικὴ κυριαρχία δὲν δύναται νὰ κρατηθῇ εἰς τὴν Κύπρον. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος διαλύει τὸ Περσικὸν Κράτος καὶ εἰς τοῦτο τὸν βοηθοῦν καὶ οἱ Κύπριοι κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τύρου. Ἀλλὰ βοηθοῦν καὶ ἄλλως. Δίδουν εἰς τὸν ἑλληνισμὸν ἓνα μέγαν σοφὸν τὸν Ζήνωνα, ἀπὸ τὴν πόλιν Κίτιον τῆς Κύπρου, ὁ ὁποῖος ἔρχεται εἰς Ἀθήνας καὶ διατυπώνει περίφημον φιλοσοφικὸν σύστημα, τὴν στωικὴν φιλοσοφίαν, ἡ ὁποία ἐβοήθησε πολλοὺς Ἕλληνας καὶ Ρωμαίους πολιτικοὺς νὰ κυβερνήσουν καλύτερον. Ἔτσι δύο μεγάλοι Κύπριοι, ὁ Εὐαγόρας καὶ ὁ Ζήνων, ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου, ὑπηρετοῦν πανελληνίους ἰδέας, συνδέουν ἀρρήκτως Κύπρον καὶ Ἑλλάδα.

Τὸ ἀνθρωπιστικὸν φιλοσοφικὸν σύστημα τοῦ Ζήνωνος ἐπηρεάσε πολλοὺς Ρωμαίους πολιτικούς, ὅπως τὸν Κικέρωνα, καὶ πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οὗτος ὡς διοικητῆς Κιλικίας καὶ Κύπρου ἐπροστάτευσε πολυτρόπως τοὺς Κυπρίους. Οἱ Ρωμαῖοι ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσουν τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ συστήματος τοῦ Ζήνωνος, καλύτερα ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς ἀλαζόνας Ἀγγλοῦς.

Μετὰ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον ἡ Κύπρος ἐκυβερνήθη ἐπὶ δύο περίπου αἰῶνας ἀπὸ τοὺς Πτολεμαίους τῆς Κύπρου καὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ὅπως καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ρωμαίων ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἠύξησε, διότι ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Ἀνατολὴν εἰρήνη. Ἔτσι βλέπομεν ὅτι τὸ 343 μ.Χ., ὅταν ἐγένετο ἡ Σύνοδος τῆς Σαρδικῆς, τῆς σημερινῆς Σόφιας, παρέστησαν δώδεκα ἐπίσκοποι Κύπριοι. Ὅσον καὶ ἂν δεχθῶμεν ὅτι αἱ ἐπισκοπικαὶ ἔδραι ἦσαν τότε μικρότεραι, ὁ ἀριθμὸς τῶν δώδεκα ἐπισκόπων τῆς Συνόδου τῆς Σαρδικῆς δεικνύει πολὺν πληθυσμὸν. Ὁ δὲ πληθυσμὸς οὗτος ἐνεπνεύετο ἀπὸ γνήσιον χριστιανικὸν πνεῦμα, διότι τὸν χριστιανισμὸν ἐδίδαξαν εἰς τὴν Κύπρον οἱ ἀπόστολοι Παῦλος καὶ Βαρνάβας, ὁ δὲ ἐπίσκοπος Ἐπιφάνιος κατεπολέμησε τὰς αἵρέσεις καὶ ἐνίσχυσε τὴν Ὀρθοδοξίαν. Τὸ γνήσιον χριστιανικὸν πνεῦμα ἐδημιούργησε μεγάλους φιλανθρώπους, ὅπως τὸν λυτρωτὴν αἰχμαλώτων ἐπίσκοπον Ὀλβιανόν, ὅπως τὸν μέγαν πα-

τριάρχην Ἀλεξανδρείας Ἰωάννην τὸν Ἐλεήμονα, τὸν μεγαλύτερον φιλόνητον τοῦ Χριστιανισμοῦ μέχρι τοῦ ἑβδόμου μ.Χ. αἰῶνος. Ἡ ἀρχαία Κύπρος ἔδωκεν ἕνα γίγαντα πνευματικόν, τὸν Ζήνωνα, ἡ χριστιανικὴ Κύπρος ἔδωκε μεγάλους φιλόνητους, διὰ τοὺς ὁποίους εἶναι ὑπερήφανη.

Αὐτὸν τὸν φιλόνητον Χριστιανισμὸν κατεπολέμησαν κατὰ τὸν μεσαίωνα οἱ Ἀραβες, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Μωαμεθανισμοῦ κατὰ τὸν ἑβδόμον μ. Χ. αἰῶνα ἤρχισαν τὰς ἐπιδρομὰς τῶν εἰς τὴν νῆσον. Χωρὶς νὰ καταλάβουν μονίμως τὴν Κύπρον, ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας κάμνουν ἐπιδρομὰς διὰ νὰ ληστεύσουν καὶ αἰχμαλωτίσουν πληθυσμὸν, ὅπως ἔκαμναν καὶ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Τὸ Βυζάντιον βοηθεῖ ὅπως ἠμπορεῖ, περιθάλλει Κυπρίους πρόσφυγας καὶ ἐλευθερώνει Κυπρίους αἰχμαλώτους. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἶδομεν ὅτι ἀνεπτύχθη ἀλληλεγγύη Κύπρου καὶ Ἀθηνῶν, τῶρα ἀναπτύσσεται ἀλληλεγγύη μετὰ τὸ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Κύπρου. Τὸ 965 ὁ αὐτοκράτωρ Νικηφόρος Φωκᾶς ἔστειλε τὸν στρατηγὸν Νικήταν Χαλκούτην, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν βοήθειαν τῶν Κυπρίων ἠλευθέρωσε τὴν νῆσον. Τὸ μέγα γεγονός τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Κύπρου δὲν ἐλησμονήθη μέχρι σήμερον. Μέχρι σήμερον ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ Φωκᾶ εἰς τὰ περίφημα ἀκριτικὰ τραγούδια τῆς Κύπρου, τὰ ὁποῖα ἐπὶ χίλια χρόνια τώρα ἐξυμνοῦν τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα κατὰ τῶν Ἀράβων. Κανένα ἄλλο ἔθνος εἰς τὴν Εὐρώπην δὲν διετήρησε τόσον λαμπρὰν χιλιόχρονον ἠρωϊκὴν ποιήσιν, ὅπως εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ ἀκριτικὴ ποιήσις. Εὐρίσκω διὰ αὐτὸ ὅτι πολὺ ἐπιτυχῶς ἐπῆρε τὸ ὄνομα Διγενῆς, ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ε.Ο.Κ.Α. εἰς τὴν Κύπρον.

Ἡ ἀπελευθερωθεῖσα ἀπὸ τοὺς Ἀσιάτας Κύπρος ἔμελλεν ἐξ αἰτίας τῶν σταυροφοριῶν νὰ περιέλθῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν Εὐρωπαίων κατακτητῶν, τῶν Γάλλων κατ' ἀρχάς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπολέμησαν διὰ νὰ τὴν καταλάβουν, τὴν ἠγόρασαν μετὰ χρήματα καὶ τὴν ἐκράτησαν. Οἱ Γάλλοι κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ἐξεμεταλλεύθησαν ριζικῶς τὴν νῆσον, διότι οἱ Γάλλοι βαρῶνοι καὶ ἱππῶται κατέλαβαν τὴν γῆν τῆς ὑπαίθρου καὶ μετέβαλαν τοὺς γεωργοὺς σὲ δουλοπαροίκους διὰ νὰ τὴν καλλιεργοῦν. Ὁ δὲ καθολικὸς κληρὸς κατέλαβε τὴν περιουσίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἐταπείνωσε τοὺς Ὀρθοδόξους ἐπισκόπους, τοὺς ὑπέταξεν εἰς καθολικὸν ἀρχιεπίσκοπον. Ὁ φανατισμὸς τοῦ καθολικοῦ κληρὸς ἦτο τόσος, ὥστε ἐμαρτύρησαν τότε δέκα τρεῖς νέοι Κύπριοι μὴ θέλοντες νὰ ἀπαρνηθοῦν τὴν ὀρθοδοξίαν.

Οἱ Κύπριοι ζητοῦν παρηγορίαν καὶ ἐπικοινωνοῦν μετὰ τὸν πατριάρχη Γερμανὸν

ποῦ ἔμενε τότε εἰς τὴν Νίκαιαν καὶ μετὰ τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην Δούκαν Βατάτζην. Ὁ πατριάρχης Γερμανὸς συμβούλευσε τοὺς Κυπρίους πῶς νὰ συμπεριφέρωνται ἀπέναντι τοῦ λατινικοῦ κληρὸς, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Δούκας Βατάτζης ἠνοιξεν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοὺς Γάλλους κατακτητὰς τῆς Κύπρου, οἱ ὁποῖοι τὴν ἐπρόσεξαν καὶ ἐπροστάτευσαν τοὺς Ὀρθοδόξους. Ἡ θέσις τῶν Ὀρθοδόξων ἐβελτιώθη, ὅταν τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα μία κόρη τοῦ Δεσπότη τῆς Πελοποννήσου Θεοδώρου Παλαιολόγου, ἡ Ἐλένη, ἐνυμφεύθη Γάλλον βασιλέα τῆς Κύπρου. Ἡ Ἐλένη ἐπροστάτευσεν πολλοὺς Ἑλληνας, τοὺς ἀνεβίβασεν εἰς ἀνώτερα ἀξιώματα, περιέθαλψε δὲ καὶ πολλοὺς Ἑλληνας ποῦ ἐπῆγαν ὡς πρόσφυγες εἰς τὴν Κύπρον μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1453. Ἔτσι βλέπομεν καὶ ἐπὶ τῶν Γάλλων κατακτητῶν τὴν ἀλληλεγγύην τῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου καὶ τῶν Ἑλλήνων τοῦ Κράτους τῆς Νικαίας καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Δι' αὐτὸ οἱ Κύπριοι ἐμνημόνευαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοὺς αὐτοκράτορας:

«Ἰωάννου τοῦ ἐν εὐσεβεῖ τῇ μνήμῃ γενομένου αἰοδίμου βασιλέως ἡμῶν τοῦ Δούκα αἰώνια ἡ μνήμη».

Μετὰ τοὺς Εὐρωπαίους ἔρχεται πάλιν ἡ σειρά τῶν χειροτέρων κατακτητῶν, τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι ἐκράτησαν τὴν νῆσον ἀπὸ τοῦ 1571 μέχρι τοῦ 1878, περισσότερα ἀπὸ τριακόσια χρόνια.

Οὐδέποτε ἄλλοτε ὑπέφερε τόσον ἡ Κύπρος ὅσον ἐπὶ τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ἀναπτύξουν οἰκονομικὴν ζωὴν, ἐμπόριον, βιομηχανίαν, τέχνας καὶ δι' αὐτὸ ἤθελαν νὰ ζοῦν ληστεύοντες τοὺς χριστιανούς. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ περιουσία τῶν χριστιανῶν ἐξηρτᾶτο πάντοτε ἀπὸ τὴν αὐθαίρεσίαν τῶν Τούρκων πασάδων καὶ ἄλλων ὑπαλλήλων. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Κύπρου ἠλαττώθη καὶ περιῆλθεν εἰς ἀπίστευτον πένιαν.

Μεταξὺ ὁμῶς Φράγκων καὶ Τούρκων κατακτητῶν ὑπῆρχεν ἡ ἐξῆς διαφορά. Ἐνῶ οἱ Φράγκοι κατέσχον τὴν περιουσίαν τοῦ ὀρθοδόξου κληρὸς, τὸν ὁποῖον ἐταπείνωσαν καὶ ὑπήγαγον ὑπὸ τὸν λατίνον ἀρχιεπίσκοπον Λευκωσίας, οἱ Τούρκοι κατὰ τὸ παράδειγμα αὐτοῦ τοῦ Μωάμεθ, τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ Μωαμεθανισμοῦ, ἀνεγνώρισαν τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν καὶ τοὺς λειτουργοὺς τῆς καὶ τὴν περιουσίαν τῆς.

Ἀπὸ τοῦ Μεχμέτ τοῦ κατακτητοῦ, ἀνεγνώρισθη ὁ πατριάρχης μιλέτ-μπασί, ἡτοι ἔθναρχης, καὶ διὰ βερατίου, ἡτοι σουλτανικοῦ ὀρισμοῦ ἢ διατάγματος, καθωρίζοντο τὰ δικαιώματά του. Δὲν γνωρίζομεν ἂν ἀμέσως μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κύπρου ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐδόθησαν βερά-

τια, πάντως ὅμως ἐδόθησαν ταχέως ἴσως ἀπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Νικηφόρου, ἀπὸ τοῦ 1660 μ. Χ. καὶ ἐξῆς.

Οἱ ὀρισμοὶ τῶν Σουλτάνων, οἱ ὁποῖοι καθώριζαν τὰ δικαιώματα τῶν ἀρχιερέων ἐξησφάλιζαν κατὰ τινα τρόπον τὴν θέσιν τῶν Χριστιανῶν, ὅχι ὅμως πάντοτε. Αὐθαίρετοι πασάδες, κακοὶ ὑπάλληλοι ἐβασάνιζαν τοὺς Χριστιανούς, ἐλήστευαν περιουσίας καὶ δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ λάβῃ γνῶσιν τούτων ὁ Σουλτάνος. Ἐνίοτε ὅμως ἱκανοὶ ἀρχιερεῖς κατώρθωναν νὰ ἀναφερθοῦν εἰς τὸν Σουλτάνον καὶ νὰ παύσουν τοὺς κακοὺς Τούρκους διοικητάς. Κατόρθωμα ἐπίσης πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὅτι εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς τῆς Κύπρου ἀνετέθη τὸ δικαίωμα νὰ εἰσπράττουν τοὺς φόρους καὶ τοὺς μεταβιβάζουν εἰς τὸ δημόσιον τουρκικὸν ταμεῖον. Οὕτω καθίστατο δυνατόν ἐνίοτε νὰ βοηθοῦν πτωχοὺς Χριστιανούς μὴ εἰσπράττοντες παρ' αὐτῶν φόρους.

Ὅτι ὅμως τὰ σουλτανικά βεράτια δὲν ἐξησφάλιζαν πάντοτε τὴν ζωὴν τῶν ἀρχιερέων, οὔτε τῶν ἄλλων Χριστιανῶν φαίνεται καὶ ἐκ τῶν γεγονότων τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Εἰς πολλὰς περιφερείας τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὅπως καὶ εἰς τὴν Κύπρον, ἔσφαξαν οἱ Τούρκοι ἑκατοντάδας ἢ χιλιάδας χριστιανῶν χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ φόβος ἐπαναστάσεων, μόνον διὰ νὰ ληστευθοῦν οἱ χριστιανοί. Εἰς τὴν Κύπρον ἔσφαγαν ὅλοι οἱ ἀρχιερεῖς, πολλοὶ ἠγούμενοι μοναστηρίων καὶ ἑκατοντάδες πλουσιῶν προκρίτων, ἀμέσως δ' ἔπειτα ἐπετράπη ἡ ἐκλογή νέων ἀρχιερέων. Ὡστε ἡ σφαγὴ ἐγίνε διὰ νὰ ληστεύσουν οἱ Τούρκοι τὴν περιουσίαν τῶν σφαγέντων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν. Ὅπως εἶπομεν ἡ τουρκικὴ κατάκτησις δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὴν Κύπρον οὐδὲν ἔργον πολιτισμοῦ. Δὲν τὸ λέγω ἐγώ, τὸ λέγει ἡ ἱστορία, τὸ ἀνέπτυξαν δ' ὅχι ἀπαξ οἱ Ἄγγλοι, οἱ διάδοχοι τῶν Τούρκων.

Τὸ 1878 μετὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον εὐρήκαν οἱ Ἄγγλοι τὴν εὐκαιρίαν νὰ καταλάβουν τὴν Κύπρον διὰ νὰ βοηθήσουν τάχα τὴν Τουρκίαν ἐν περιπτώσει νέας ἐπιθέσεως τῶν Ρώσων ἀπὸ τοῦ Καυκάσου κατ' αὐτῆς. Ἐδέχθησαν δὲ νὰ πληρώνουν εἰς τοὺς Τούρκους φόρον ὑποτελείας ἀπὸ τὰ περισσεύματα τῶν ἐσόδων τῆς Κύπρου, τὰ ὁποῖα ὑπελόγησαν κακῶς εἰς 92.000 λίρας. Τὰ περισσεύματα τῶν ἐσόδων τῆς Κύπρου, ὑπὲρ τὰ ἔξοδα δὲν ἦσαν τόσα, ἀλλὰ οἱ Ἄγγλοι ἔδειξαν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ζήτημα, ὅπως εἰς τόσα ἄλλα ἀδιαφορίαν, ἀφοῦ δὲν ἐπρόκειτο νὰ πληρώσουν αὐτοί, ἀλλ' ὁ κυπριακὸς λαός! Ἐξηπάτησαν δ' οἱ Ἄγγλοι καὶ τοὺς Τούρκους, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ἐπλήρωσαν οὐδ' ὀβολόν. Ἐπλήρωναν παλαιούς Ἄγγλους καὶ Γάλλους δανειστάς τῆς Τουρ-

κίας. Μὲ τὴν ἀπάτην κατέλαβαν οἱ Ἄγγλοι τὴν Κύπρον ὅπως καὶ ἄλλοι εὐρωπαῖοι κατακτηταί. Δι' αὐτὸ ὁ τρόπος τῆς καταλήψεως τῆς Κύπρου κατεκρίθη ὑπὸ φιλελευθέρων Ἄγγλων πολιτικῶν, ὅπως ἦτο ὁ Γλάδστον.

Ὁ ὑπερβολικὸς καὶ ἀδίκος φόρος τῶν 92.000 λιρῶν κατεκρίθη καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου, οἱ ὁποῖοι διὰ τῶν ἀντιπροσώπων των, τῶν βουλευτῶν ἐζήτησαν ἐπιμόνως, ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν τὴν κατάργησιν αὐτοῦ.

Τελικῶς κατηργήθη μόλις τὸ 1927, μετὰ πενήντα σχεδὸν ἔτη ἀφ' οὗ ἐπεβλήθη. Τὴν ἴδιαν βραδύτητα ἔδειξαν οἱ Ἄγγλοι καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα ζητήματα. Διετήρησαν π.χ. ἐπὶ πολὺ τὸν τουρκικὸν ποινικὸν κώδικα παρά τὰς διαμαρτυρίας τῶν Ἑλλήνων βουλευτῶν, τὸν διετήρησαν δὲ καὶ ἀφοῦ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Τουρκίαν ἐτροποποιήθη καὶ ἐβελτιώθη. Οἱ κατακτηταί εἶναι ἀστοργοὶ ἀπέναντι τῶν ὑποδοῦλων, ἀλλὰ σήμερον θὰ ἔπρεπε νὰ περιμένωμεν ὀλιγώτερον ἀλαζονικὴν καὶ περισσότερον στοργικὴν πολιτικὴν ἀπὸ τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν τῆς Κύπρου.

Βεβαίως δὲν πρέπει νὰ συγκρίνωμεν τὴν ἀγγλικὴν διοίκησιν μὲ τὴν βάρβαρον τουρκικὴν καὶ ὁ ἑλληνισμὸς τῆς Κύπρου ἔδειξεν ὄλον τοῦ τὸν ἐνθουσιασμόν, ὅταν ἐπῆγαν ἐκεῖ οἱ Ἄγγλοι μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἀναγνωρισθοῦν τὰ ἔθνικα δικαιώματά του ἐν Κύπρῳ. Οἱ Ἄγγλοι ὅμως κυβερνῶνται μὲν κατὰ τρόπον πρότυπον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἀλλὰ δὲν δύνανται οὔτε θέλουν νὰ κυβερνοῦν μὲ τὴν αὐτὴν στοργὴν καὶ τὰς ἀποικίας των. Ἐπειτα ποῦ νὰ εὑρουν τόσους καλοὺς ὑπαλλήλους διὰ τόσας ἀποικίας; Τοὺς καλοὺς ὑπαλλήλους τοὺς θέλουν διὰ τὴν Ἀγγλίαν, ἐλαχίστους δὲ καλοὺς ὑπαλλήλους Ἄγγλους θὰ εὑρητε εἰς τὴν Κύπρον, ὅπου δὲν εἶναι σπάνιον φαινόμενον καὶ δικαστῆς ἀκόμη μέθυσος. Ἐνας λόγος ποῦ δὲν κυβερνᾶται ἡ Κύπρος ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους, ὅπως θὰ ἔπρεπε, εἶναι ὅτι δὲν ὑπάρχουν τόσον πολλοὶ καλοὶ Ἄγγλοι ὑπάλληλοι.

Ἡ κακὴ διοίκησις φαίνεται ἀμέσως εἰς τὰ οικονομικὰ ζητήματα. Τὰ περισσεύματα τῶν φορολογικῶν ἐσόδων τῆς Κύπρου μένουν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τοκίζονται ἕνα τοῖς ἑκατὸν 1% καὶ 1½%. Δὲν ἤξεύρω τί ποσὰ ἔχουν συγκεντρωθῆ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, πάντως τεράστια. Ἐνῶ αὐτὰ κατὰ μέγα μέρος δὲν ἔχουν χρησιμοποιηθῆ εἰς δημόσια ἔργα, ἔργα κοινῆς ὠφελείας, ὁσάκις ἡ Κύπρος ἔχει ἀνάγκην δανείων, δανείζεται ἀπὸ τὰ ἰδικά της περισσεύματα μὲ τόκον 4% ἢ 5%.

Καὶ ἐνῶ ἰσχυρίζονται οἱ Ἄγγλοι ὅτι κρατοῦν τὴν Κύπρον διὰ λόγους στρατη-

γικούς, δὲν ἔχουν κατασκευάσει λιμένας μετὰ κατοχὴν 75 ἐτῶν καὶ πλέον. Μόνον εἰς τὴν Ἀμμόχωστον ἔγιναν ὀλίγα ἀνεπαρκῆ λιμενικὰ ἔργα. Ἡ πτωχὴ Ἑλλάς ἐν τούτοις εἰς διάστημα ἡμίσεος αἰῶνος, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας καὶ τῶν ἄλλων νέων ἑλληνικῶν χωρῶν κατεσκεύασε (διὰ τῶν λιμενικῶν ταμείων) τόσους λιμένας καὶ πλησιάζει νὰ συμπληρῶσιν τὸν ἀναγκαῖον ἀριθμὸν αὐτῶν. Καὶ μόνον ἐκ τῆς ἀδιαφορίας τῶν Ἀγγλῶν διὰ τὴν κατασκευὴν λιμένων πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι δὲν χρειάζονται τὴν Κύπρον διὰ λόγους στρατηγικούς.

Ἄλλ' ἀδιαφορίαν ἔδειξαν οἱ Ἀγγλοὶ καὶ δι' ἄλλα ζητήματα οἰκονομικά. Ἡ παραγωγὴ τοῦ σίτου δὲν ἤυξεν πολὺ κατὰ τὴν ἀγγλοκρατίαν, ἐνῶ καὶ μόνον ἡ μεγάλη πεδιάς τῆς Μεσαορίας θὰ ἠδύνατο νὰ δώσῃ σιτάρκειαν εἰς τὴν νῆσον. Ἡ βιομηχανία εὐρίσκειται εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων καὶ δι' αὐτὸ ἴσως δὲν προστατεύεται, προτιμοῦν οἱ Ἀγγλοὶ νὰ προστατεύουν προϊόντα τῆς Κοινοπολιτείας, ἔστω καὶ ἂν ἡ προστασία αὕτη συντελεῖ εἰς τὴν παρακμὴν τῆς βιομηχανίας τῆς νήσου. Καὶ συνετέλεσε μὲν ἡ οἰκονομολογικὴ ἰκανότης τῶν Ἑλλήνων εἰς ἀνάπτυξιν τῆς νήσου, ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς 130.000 περίπου μεταναστῶν Κυπρίων δεικνύει ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ δὲν θέλουν νὰ προστατεύσουν τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς νήσου, εὐνοοῦν τὴν μετανάστευσιν τῶν Ἑλλήνων, προστατεύουν μὲ κάθε τρόπον τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι ὁμῶς δὲν ἀνέπτυξαν οἰκονομικὴν ζωὴν.

Ἡ ἀστοργία καὶ ἡ ἀδιαφορία τῶν Ἀγγλῶν δι' ὅλας τὰς ἀποικίας των, ὅπως καὶ διὰ τὴν Κύπρον, ἐπροκάλεσεν ἐνωρὶς τὰς διαμαρτυρίας τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἔβλεπαν ὅτι δὲν ἐτήρησαν οἱ Ἀγγλοὶ τὰς ὑποσχέσεις πού ἔδωκαν τὸ 1878, ὅτι δηλαδή θὰ φέρουν εὐτυχίαν εἰς τὴν νῆσον. Τὰ ὀλίγα ἔργα πού ἐδημιούργησαν, δρόμους, δάση καὶ εἰ τι ἄλλο, δὲν ἀρκοῦν νὰ δικαιολογήσουν τὴν κατοχὴν τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν. Οἱ Ἀγγλοὶ καὶ τώρα τελευταίως φωνάζουν εἰς τοὺς Κυπρίους ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶναι πτωχὴ καὶ θὰ δυστυχήσουν, ἐὰν ἐνωθοῦν μὲ αὐτήν. Ἡ Ἑλλάς ὁμῶς εἶναι ἡ στοργικὴ μάνα τῆς Κύπρου καὶ θὰ συμπονέσῃ καὶ θὰ βοηθήσῃ, ὅπως ἢμπορεῖ, ἐνῶ ἡ Ἀγγλία εἶναι ἡ πλουσία μητριὰ, ἡ ὁποία ἀδιαφορεῖ διὰ τὴν δυστυχίαν τῆς Κύπρου. Ἡ ἱστορία τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς εἰς τὴν Κύπρον, ὅπως καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ ἄλλαχού δεικνύει ὅτι ἡ αὐτοδιάθεσις ὀδηγεῖ τοὺς λαοὺς εἰς τὴν εὐτυχίαν, ἐνῶ αἱ κατακτήσεις ὀδηγοῦν εἰς τὴν δυστυχίαν. Οἱ Ἀγγλοὶ δὲν ἔδειξαν μόνον ἀστοργίαν ἀπέναντι τῶν Χριστιανῶν τῆς Κύπρου ἀλλὰ καὶ πολιτικὴν ἀντιφατικὴν. Ἐνῶ μέγας πολιτικός, ὁ

Γλάδστον καὶ ἄλλοι ἀνεγνώρισαν τὴν ἑλληνικότητα τῆς Κύπρου καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἐνωθῆ αὕτη μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ καὶ σήμερον ἀκόμη, ἐμπνεομένη ἀπὸ σκοτεινὴν τινα δύναμιν, ἀντιδρᾷ εἰς τὴν αὐτοδιάθεσιν τῆς Ἑλληνικῆς νήσου, ἐπροκάλεσε τὴν ἐπέμβασιν τῶν Τούρκων καὶ τὰς βαρβαρότητας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μετέφερε μυριάδας στρατοῦ εἰς τὴν Κύπρον διὰ νὰ δαμάσῃ τὴν ἀντίστασιν, τὴν ὁποῖαν προβάλλει ἡ νεολαία τῆς νήσου. Ἡ Ἀγγλία προσέφερε τὴν Κύπρον εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ 1915 ἀπέναντι μεγάλων ἀνταλλαγμάτων, τὰ ὁποῖα τότε ἡ χώρα μας δὲν ἠδυνήθη νὰ δώσῃ, ὑπεσχέθη δὲ εἰς τὸν βασιλέα Γεώργιον, ὅταν οἱ Γερμανοὶ τὸ 1941 κατήρχοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅτι θὰ ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου μετὰ τὸν πόλεμον. Ἐν τούτοις δὲν ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ μετὰ τὸν πόλεμον εἰς διμερεῖς συνεννοήσεις μὲ τὸν στρατάρχην Παπάγον καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ φέρῃ τὸ ζήτημα εἰς τὰ Ἠνωμένα Ἔθνη καὶ νὰ τὸ καταστήσῃ διεθνές. Τοῦτο ἐπεισμάτωσε τοὺς Ἀγγλοὺς, οἱ ὁποῖοι ζητοῦν τώρα τὴν βοήθειαν τῶν Τούρκων καὶ συνετέλεσαν νὰ διαλυθῇ σχεδὸν ἡ Τουρκο-Ἑλληνικὴ συμμαχία. Ὑστερον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἐρωτᾶται: Διατί οἱ Ἀγγλοὶ ἀρνοῦνται νὰ δώσουν αὐτοδιάθεσιν εἰς τὴν Κύπρον, ἔστω ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ, ἂν ὄχι σήμερον; Τὰ γεγονότα δεικνύουν, ὡς εἶπομεν, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ στρατηγικῶν λόγων. Οἱ συντηρητικοὶ Ἀγγλοὶ ἀπλῶς θέλουν νὰ κατέχουν ὅτι ἢμποροῦν. Θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ τὴν δώσουν, ἀλλὰ θὰ ζητήσουν μεγάλα ἀνταλλάγματα, ὅπως ἐζήτησαν τὸ 1915, ὅπως ἐζήτησαν ὅταν ἔδωσαν τὴν Ἐπτάνησον.

Ἐν τῷ μεταξύ ἡ ἀντιφατικὴ τῶν πολιτικῆ βλάβη ὄχι μόνον τὴν Ἑλλάδα ἀλλὰ καὶ τὸ Ν.Α.Τ.Ο. τὴν Ἑλλάδα ἐνῶ τὴν ἐχρειάζοντο ὡς ἀντισλαυϊκὸν Κράτος, ἐπανειλημμένως τὴν ἐβλαψαν δι' ἀποκλεισμοῦ, ὅπως τὸ 1886, τὸ 1916 καὶ ἄλλοτε. Τώρα ἔρχονται καὶ κινοῦν κατὰ τῆς Ἑλλάδος τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι φαντάζονται ὅτι θὰ κάμουν πάλιν κατακτήσεις, ὅπως ἄλλοτε, καὶ δεικνύουν ὅτι ἡ ληστρικὴ πολιτικὴ των, ἡ ὁποία ἄλλοτε κατέστρεψε τὴν Ἀνατολήν, δὲν ἔπαυσε νὰ τοὺς ἀπασχολῇ.

Οἱ Τούρκοι δὲν ἀντιλαμβάνονται ὅτι ὁ σλαυϊσμὸς πιέζει περισσότερο τὴν Τουρκίαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ θὰ ἔλθῃ στιγμή πού ἐνδέχεται ἡ Ἑλλάς νὰ παράσχη εἰς αὐτοὺς ἀποτελεσματικὴν βοήθειαν, ἐνῶ εἶναι πολὺ ἀμφίβολον ἂν ἡ Τουρκία θὰ ἢμπορέσῃ νὰ βοηθήσῃ ποτὲ τὴν Ἑλλάδα. Ἐγὼ νομίζω ὅτι ἂν ἔζη ὁ Κεμάλ Ἀτατούρκ, δὲν θὰ ἐπέτρεπε τὰς βαρβαρότητας τῆς 6ης Σεπτεμβρίου. Οἱ μεγάλοι Τούρκοι πολιτικοὶ ἠθέλουν τὴν συνεργασίαν τῶν Ἑλλήνων, τὴν ἠθέλεν ὁ Μεχμέτ ὁ κατακτητῆς,

διότι ἐφοβεῖτο τοὺς Φράγκους, τὴν ἠθελεν ὁ Κεμάλ, διότι ἐλογάριαζε πολὺ τοὺς Ρώσους. Ἡ διάλυσις τῆς ἑλληνοτουρκικῆς φιλικίας θὰ βλάψῃ καὶ τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ περισσότερο τοὺς Τούρκους.

Εἰς τὴν Κύπρον ὁ ἑλληνισμὸς εὕρισκεται καὶ ὁμιλεῖ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τοῦ 1500 π.Χ. Κατέκτησαν τὴν Κύπρον διὰ πολὺν ἢ ὀλίγον χρόνον διάφοροι ἁσιᾶται, τῶν ὁποίων χειρότεροι ὑπῆρξαν οἱ Τούρκοι, τὴν κατέκτησαν καὶ διάφοροι Εὐρωπαῖοι, ἐκ τῶν ὁποίων φοβοῦμαι ὅτι χειρότεροι θὰ ἀποδειχθῶν οἱ

Ἄγγλοι, ἂν ἐπιμείνουν εἰς τὴν ἀνόητον πολιτικὴν, τὴν ὁποῖαν ἐνεπίστεύθησαν εἰς τὸν στρατάρχην Χάρντιγκ. Οἱ διάφοροι κατακτηταὶ δὲν ἐπηρεάσαν καθόλου τὸν ἑλληνισμὸν τῆς Κύπρου, ὁ ὁποῖος ἐπὶ χιλιετηρίδας ὁμιλεῖ ἐκεῖ τὴν γλῶσσαν του καὶ καλλιεργεῖ τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν μὲ μεγαλοφυεῖς καὶ εὐγενεῖς ἀνθρώπους, τὸν Ζήνωνα, τὸν Ἰωάννην τὸν Ἐλεήμονα καὶ τόσους ἄλλους. Ἡ ἀθάνατος ἀξία τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Κύπρου θὰ θαρῶσῃ τοὺς τελευταίους κατακτητάς, ὅπως ἐσάρωσε καὶ τόσους ἄλλους.

Κ. ΑΜΑΝΤΟΣ
τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

Ο ΕΒΡΑΙΟΣ

Ἀπάνω στὴ δικιά μας γῆ, καθόμαστε
σταυροπόδι, πίνοντας τὸ νερὸ τοῦ Ἰορδάνη
καὶ λημονώντας στὴ Βαβυλώνα τὰ ὄργανα
πὸν ψάλλαν κάποτε: ἐπὶ τὸν ποταμὸν.

Εἴμαστ' ἐμεῖς ἐπὶ τέλους!
χρόνια πὸν πλανηθήκαμε ζητώντας πατρίδα
καὶ χύθηκ' ἡ πορεία μας στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Θεοῦ
καὶ στάθηκαν τὰ πόδια μας στὴ Γαλιλαία.

Καὶ τώρα μὲς ἀπ' τὰ σύνορα
ποιὸς νᾶν' ὁ δρόμος τοῦ Σινᾶ ξεχάσαμε
κι' οἱ πλάκες σβήσανε στὴν ἄδεια Κιβωτό:
Μέσ' ἀπ' τὰ σύνορα· κι' αὐτὰ χωρὶς Θεό.

ΒΑΣΙΛΗΣ Ι. ΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ

